

Informasjonsprogram for barn og unge i mottak

Kursinnhold

Bakgrunn, innhold
og organisering

Bakgrunn, innhold og organisering

1 - Forord

Hensikten med veilederen er å gi mottaksansatte et verktøy som kan brukes i informasjonsarbeidet med barn og unge i asylmottak. Mottaksansatte skal finne all den informasjon de trenger i veilederen for å gjennomføre RS 2009 -041V1 Informasjonsplan for barn og unge i mottak.

Informasjonen i veilederen til unge mellom 12 og 18 år i mottak, handler først og fremst om at de skal kjenne sine rettigheter og plikter og dernest at de får et realistisk bilde av det norske samfunnet. Det vil si de grunnleggende verdier vår samfunnsordning bygger på.

Informasjonen de får skal også bidra til at de kan ivareta sin egen livssituasjon under oppholdet i mottak og at de står best mulig rustet til en framtidig bosetting eller retur til hjemlandet. De unge skal få en forståelig og realistisk framstilling av prosessen fram til opphold eller avslag på søknaden om opphold. De bør motiveres for mulige framtid-rettede aktiviteter selv om returperspektivet for noen er det mest sannsynlige.

Informasjon om muligheter og rettigheter skal gi den unge håp og motivasjon for å skape en god framtid for seg selv gjennom utdanning og yrkesopplæring, venner og kameratskap, med best mulig støtte fra kontakten med egen familie og eget nettverk i Norge. Erfaringene de gjør, og den opplæringen de får, skal komme til nytte uansett om de blir boende i Norge eller må flytte tilbake til sitt hjemland.

Vi ønsker å gi den unge noen knagger for bedre å forstå den norske ungdomskulturen, og for å være beredt til å møte den i en dialog med utgangspunkt i egne verdier og holdninger. Fremfor alt ønsker vi å gi de unge kunnskap som kan verne dem mot å havne i miljøer med vold, alkohol og stoff.

Rammen for informasjonsplanen er de løfter og rettigheter som er gitt i Barnekonvensjonen, og som er innlemmet i norsk lovgivning.

Så langt beveger vi oss langs kjente og trygge tankebaner når vi står foran oppgaven å gjennomføre informasjonsplanen for aldersgruppen 12 til 18 år. Egentlig er det verken enkelt eller greit. Det handler om at vårt perspektiv for hele

denne aldersgruppen i vår del av verden, har vært i støpeskjeen i flere tiår. Det vi har i tankene her er den store overgangen vi har hatt i vår tid fra industrisamfunnet til kompetansesamfunnet, også kalt kunnskapssamfunnet. Går vi enda et skritt tilbake til bondesamfunnet, gjorde aldersgruppen vi nå snakker om seg ferdig med det de trengte av kunnskap og ferdigheter fram mot konfirmasjonsalderen!

Hovedpoenget for resten av dette forordet dreier seg om betydningen og viktigheten av den informasjon og kunnskap dere kan formidle til de unge på veien langs utdanningsløpet. Viktigst å tenke på i denne sammenheng er at våre barn har foreldre til å gjøre denne jobben. Det dreier seg om å bygge broen fra familien til utdanningsløpet, det vil si skolen. Vi vet i dag at den familien barnet kommer fra, betyr svært meget for det å lykkes i skolen. De barna som sitter på ditt kurs fordi de har flyktet fra uro, nød eller krig, har ikke foreldre med samme kunnskap og innsikt som de norske har for å bygge bro for barnet fra familie til skole.

Det som skal gi oss energi og motivasjon, er at alle former for tiltak som innebærer kunnskaps-overføring og forståelse for livssituasjon, bedring av psykisk helse absolutt inkludert, er brolegging på veien mot et godt liv. Det er heller ikke vanskelig å innse at vi kan gi de unge viktige byggesteiner som kan få stor betydning selv om livene deres ikke skal leves videre i det norske kunnskapssamfunnet.

2 - Innledning

Denne veilederen for barn og unge er utarbeidet på grunnlag Rundskriv 2009 – 041V1. Veilederen er et resultat av UDIs ønske om å lage et verktøy som tar hensyn til barn og unges spesifikke behov. Programmet vil ha en dialogbasert tilnærming, og aktiv deltakelse og diskusjoner skal bidra til å sikre at informasjonen blir oppfattet av beboerne.

Veilederen for barn og unge er utarbeidet etter samme lest som kurset "Foreldre i Norge" som ble lansert av UDI høsten 2009. Veilederen er utformet som et kurs, og har fått tittelen "Ung i Norge". Pedagog Omar Mekki, barnepsykolog Magne Raundalen og sosialantropolog Hanne Visdal-Johnsen, som hadde ansvar for utarbeidelsen av kurset "Foreldre i Norge", har også utarbeidet dette opplegget i nært samarbeid med UDI, og med innspill fra referansegrupper av ansatte i mottak.

Vi har valgt å kalle veilederen for "Ung i Norge".

Barn og unge i asylmottak skal ha informasjon om sine rettigheter og plikter knyttet til mottaksoppholdet. De skal også gjøres kjent med tilbud i nærmiljøet. Videre skal de gjøres kjent med barnekonvensjonen, slik at de bevisstgjøres sine rettigheter. En viktig del av informasjonsarbeidet er å ha et hjemlandsfokus, slik at unge mennesker i asylmottak styrker sin kulturelle identitet og integritet, og oppnår en bevisstgjøring i forhold til ulike fremtidsmuligheter. Asylprosessen opptar de unge i særlig grad. Måltrettet informasjon fra første dag skal bidra til å redusere usikkerhet rundt det å være asylsøker ved å realitetsorientere dem i forhold til forskjellige utfall.

Å informere om ungdomstiden og familieliv kan bidra til å skape trygge rammer for barn og unge på asylmottaket. Fokus på seksualitet og kropp kan bidra til at de får et positivt forhold til egen kropp og seksualitet, og blir i stand til å sette egne grenser. Helse er et annet tema det er viktig å fokusere på. Dette for å bidra til at de unge bevisstgjøres viktigheten av det å ta vare på egen fysisk og psykisk helse. Videre bidrar informasjon om normer og verdier til at unge i asylmottak får innblikk i norske samfunnsforhold. Konfliktforebygging og -håndtering bidrar til at beboerne får kunnskap som setter dem bedre i stand til å forebygge og håndtere konflikter. Informasjon om flere av disse temaene har blitt gitt i mottakene lenge, men mangelen på en felles ramme tilpasset barn og unge, har gjort det vanskelig å sikre enhetlig informasjon til denne målgruppen.

DVD 2 spor 1

En personlig hilsen fra Magne Raundalen til kursholderne fra gruppen som har utarbeidet det nye informasjonsprogrammet "Ung i Norge".

3 - Om avsender – mottaker og mottakelighet

Det er to forhold som er helt avgjørende når informasjon skal formidles til unge i mottak. Det første punktet oppleves som selvfølgelig, men vi vil likevel minne om det her: det som blir for midlet må bli forstått for deretter å bli husket. For aldersgruppen 12 til 18 må innholdet derfor være enkelt. Det å forenkle er komplisert. Det har vi fått erfare når vi har arbeidet med denne veilederen som du nå forbereder deg på å anvende.

Det viktigste elementet i enhver forenkling er rammene. Vi kaller det også forståelsesrammene. I dagligspråket kaller vi det ofte knagger. Det vil si noe de kan henge den nye kunnskapen på. Dette er det forsket ganske mye på, og den nedslående konklusjonen er at informasjon og kunnskap som faller utenfor rammeverket, blir ikke husket. Mottageren er heller ikke i stand til å gi et referat av det som nettopp er blitt presentert. Det hjelper faktisk ikke om deler av temaet er engasjerende og deltagerne opplever at det angår dem, dersom hovedbegrepene er ubegripelige.

Det vesentligste rammeverket for mange av modulene vi er bedt om å lage tekst til, er menneskerettigheter generelt og

Barnekonvensjonen spesielt. Vi tenker da på modulene asylprosessen, retur, barnekonvensjonen, hjemlandsfokus og samfunn og verdier. Det er tema som krever at kompliserte begreper som nasjon, regjering, internasjonale, forente nasjoner, konvensjoner og så videre, blir forklart. Når vi nå sender våre forslag på innhold og form i presentasjonene til deg som kursholder, er vi fullt klar over, og vi ønsker, at du må tilpasse og forklare mer og forenkle mer der og da. Det hjelper ikke at vi håper de unge forstår det vi har skrevet når du ser i øynene deres at det har de ikke. Det er viktig for oss å formidle allerede i dette forordet at du ikke skal være engstelig for å gjøre feil, når alternativet er at de unge ikke har forstått. Det er også forsket mye på den menneskelige hukommelse. Den nye hjerneforskningen har kunnet veilede oss med hensyn til hvordan hukommelsen fungerer. Det er nemlig ikke slik at vi lagrer i små esker som vi kan hente og åpne, eller på diskettfiler som ligger der klare og uforandret bare vi kaller dem opp. Mest sannsynlig styres hukommelsen vår av nettverk av assosiasjoner. Det viktigste vi kan lære av dette er at det som blir fortalt og forklart i en sammenheng, også kalt kontekst, det vil si et godt eksempel, en historie, en levende fortelling, det huskes mye bedre fordi det lagres i et nettverk av nettopp assosiasjoner. Vi har forsøkt å leve opp til dette i utformingen av programmet, men ingenting er bedre dersom du kommer på eksempler fra dagliglivet i mottaket som alle kjenner, som illustrerer et komplisert poeng.

Siden dette forordet har avsender av budskap, mottaker og mottagelighet som hovedtema, vil

vi også gi deg en konkret knagg fra den nye hjerneforskningen. Den heter hippocampus. Det er en flott struktur ganske dypt nede i hjernen vår som setter sammen det vi skal lære og det vi skal huske. Hippocampus er for øvrig kartleseren vår også. Vi kunne gjerne kalle den kontekstskaperen. Den skal lagre det vi lærer og senere sende det til langtidshukommelsen slik at vi kan hente det fram igjen. Det er da vi husker. Det vi vil fortelle deg er at hippocampus er ganske kresen og nærtagende. For det første liker den ikke stress og bråk. Da klarer den ikke å lagre skikkelig. Det er derfor tilrettelegging av situasjon og læring er så viktig. Dessuten liker den ikke sterke følelser i situasjonen. Da lagrer den følelser i stedet for det som blir sagt. Dette er det viktig at du har lagret i din egen hippocampus slik at du er oppmerksom hvis gruppen blir veldig urolig, noen begynner å gråte, noen blir sinte og vil gå ut og slik videre. Da husker de først og fremst det ubehagelige i ettertid. Grunnen til at vi understreker dette her i starten, er at mange av temaene vekker assosiasjoner i hukommelsen som kan gå på veldig ubehagelige erindringer. Spesielt viktig blir det å finne en god form på alle samtalene om retur som skal være en rød tråd gjennom kurset slik at de ikke blir en rød klut, for å si det sånn.

I denne veilederen har vi lagt vekt på at arbeidsformen skal være dynamisk, ikke preget av doserende enveiskommunikasjon. Derfor har vi lagt vekt på at det underveis utvikles en prosess som inneholder dialog og aktiviteter i samspill med de andre deltagerne på samlingene. Når vi gjør et eget poeng av at svært negative følelser forstyrrer hukommelsesprosessen betyr ikke det

at vi tenker at formidlingen er best dersom følelser er fraværende. Det er klartv at det skal være rom for både negative og positive følelser i denne prosessen. Det er likevel et godt råd å forsøke å roe ned og dempe følelsene og gjenta i en rolig form det som ble formidlet mens følelsene kom i opprør.

4 - Målgruppe

Hovedmålgruppe for informasjonsprogrammet er barn og unge i alderen 12-18 år. Informasjonsprogrammet gjelder dermed både de som bor på enslige mindreårige avdelinger, og de som er i ordinære mottak. Opplegget kan også brukes for barn under 12 år, men informasjon og fremgangsmåte må da tilpasses barnets alder og forutsetninger. Det er opp til mottakets ansatte å vurdere hvilken type informasjon det er nødvendig å gi til barn under 12 år. Eksempler kan være i forhold til asyl- eller returprosess, informasjon om tilbud i lokalmiljøet, osv.

UDI stiller krav til differensiering. For at informasjonen skal være mottakelig for barna, er det viktig å tilpasse informasjon til barnets alder og modenhet. I kursprogrammet har vi lagt opp til at hele aldersgruppen mottar samme informasjon i de fleste modulene. I noen moduler ber vi mottakene vurdere å dele barna i to grupper (12 – 15 år og 16 – 18 år), og i modulen om seksualitet og kropp anbefaler vi at gutter og jenter deles i to grupper, samt at noen tema kun vil gjelde for ungdom fra 16 -18 år.

I tilrettelegging av modulene vil vi be kursholderne være bevisst tilpasning til de enslige mindreårige. Innholdet i modulene angår alle 12 - 18 åringer i mottak, men særlig i tema som dreier seg om foreldre og barn må det gjøres noen modifikasjoner for de som er alene. Vi tenker da spesielt på modulene om asylprosessen, hjemlandsfokus, retur og ungdomstid og familie.

5 - Barnekonvensjonen

Alle modulene i rammeplanen er knyttet til Barnekonvensjonen, og hver modul vil ha henvisninger til denne. UDI ønsker på denne måten å tydeliggjøre barns rettigheter og særegne behov.

FNs konvensjon om barnets rettigheter ble enstemmig vedtatt av verdens ledere på FNs

generalforsamling 20. november 1989. For første gang ble barns rettigheter nedfelt i et internasjonalt bindende dokument, og barns situasjon ble satt på agendaen til verdens ledere. Barnekonvensjonen uttrykker verdenssamfunnets felles syn på barn, og er anerkjent av nesten alle land i verden. Det er bare Somalia og USA som ikke har ratifisert Barnekonvensjonen. Rettighetene er politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle, og gjelder alle under 18 år, uavhengig av nasjonalitet, kjønn, sosial status, religion og kultur. Konvensjonen bygger på prinsippet om at barnets beste skal tillegges stor vekt i alle situasjoner. Norge ratifiserte konvensjonen 8. januar 1991. I 2000 kom det to tillegg til Barnekonvensjonen; ett om barn i krig og ett om seksuell utnyttelse av barn.

I 2003 ble Barnekonvensjonen en del av norsk lov. I 2004 ble barns rett til å bli hørt senket fra 12 til 7 år.

Rundskrivnet er koblet til barne-konvensjonen i alle moduler for å bevisstgjøre barna, foreldrene og ansatte om barns rettigheter.

6 - Plan for gjennomføring

Det kan være en fordel at alle ansatte engasjeres i gjennomgangen av informasjonsprogrammet. Det kan likevel være fornuftig at én person får et overordnet ansvar for gjennomføringen. Tett samarbeid med andre aktører i nærmiljøet kan lette arbeidet for de mottaksansatte, og samtidig bidra til variasjon på opplæringen. Vi anbefaler at mottaket lager en oversikt over hvem som kan være aktuelle samarbeidspartnere, og inviterer disse til å bidra under gjennomføringen av kurset (se eget punkt under "samarbeid").

Obligatorisk deltakelse

Informasjonsprogrammet er obligatorisk én gang for alle barn og unge i mottak. Etter den obligatoriske gjennomgangen, må mottaket vurdere på hvilken måte de kan ivareta informasjonsbehovet videre, og på hvilken måte de kan ivareta behovet for tilhørighet til en gruppe med barn og unge for de av beboerne som har fullført kurset og blir boende i mottaket.

Tidsbruk til gjennomføring av programmet

Gjennom innspill under utarbeidelsen av "Ung i Norge" erfarte vi at mottakene organiserer opplæringen svært ulikt. Slik må det også være da mottakene har ulik størrelse, ulik beliggenhet i forhold til skoler og andre samarbeidspartnere, og er ulikt organisert. I det følgende vil vi likevel skissere noen aktuelle løsninger, så får hvert enkelt mottak finne ut hva som er det eller de beste alternativene for dem.

Vi legger opp til at de fleste modulene kan gjennomføres på to dager á 2 – 3 timer. Noen av modulene kan gjennomføres på én økt, og modulen om konfliktforebygging og – håndtering foreslår vi gjennomgått på en hel dag og to arbeidsøkter á 2.5 – 3 timer. Tidsangivelsen er kun veiledende, og mottakene må vurdere både tidsbruk og programinnhold ut fra lokale forhold og ressurser.

For noen av ungdommene og i noen av temaene må mottaket vurdere økt tidsbruk for å kunne gå mer i dybden på stoffet.

Opplæring kan foregå:

1. rett etter skoletid på skolen eller på mottaket
2. en dag i uken til fast tid på ettermiddagstid
3. hver 14. dag med lengre økter på ettermiddagstid
4. en kombinasjon av 1 – 3 og i tillegg i helger eller på planleggingsdager

En del mottak gjennomfører noen av de mer skolerettede temaene på skolen rett etter undervisningstid, mens resterende tema blir gjennomgått på mottaket.

Noen mottak har også god erfaring med systematisk å bruke planleggingsdager på skolene til lengre lærings – og informasjonsøkter med de unge. Her mener vi mottakene har en unik mulighet til å legge til rette for gode, sammenhengende arbeidsøkter uten at det kommer i konflikt med ungdommenes fritidsaktiviteter. For en del moduler kan en slå sammen to økter til én, og gjennomføre dette på en planleggingsdag.

Motivasjon er en nøkkelfaktor

En utfordring i forbindelse med gjennomføringen av informasjonsprogrammet er at de unge på mottaket er en opptatt gruppe. Programmet må dermed tilpasses deres tidsplan, og det må gjøres attraktivt å delta.

For å holde motivasjonen oppe hos de unge, er det viktig at mottakene er bevisst bruk av varierte metoder i opplæringen (se avsnittet for "metoder"). Flere av mottakene vi snakket med i forarbeidet til "Ung i Norge", ga uttrykk for at de la stor vekt på en positiv avslutning på informasjonsøkten med film, leker eller spill, og gjerne noe godt å spise. Vi vil her anbefale at en lager en tydelig overgang mellom arbeid og lek/avkopling. Det kan være en god idé å starte med det seriøse, for å avslutte med noe hyggelig og avslappende.

Informasjon til foreldrene

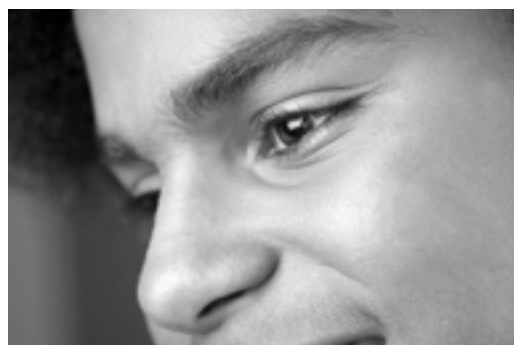
Under forarbeidet til "Ung i Norge" ble en gruppe unge, etablerte innvandrere intervjuet om kritiske suksessfaktorer for gjennomføring av informasjonsprogrammet. De svarte samlet at det var avgjørende at foreldrene var godt forberedt og motivert for tiltaket. Generelt sett veier barns rettigheter tyngre enn foreldrenes rett til å bestemme over egne barn, og foreldrene kan dermed ikke nekte barnet å delta. Imidlertid er det svært viktig at mottaket legger best mulig til rette for at foreldrene skal bifalle barnets deltakelse i informasjonsprogrammet. Vi har derfor utarbeidet en plan for et eget informasjonsmøte for foreldrene som bør gjennomføres ved starten av informasjonsprogrammet.

7 - Samarbeid med skole, nærmiljø, andre etater og organisasjoner

For å få variasjon og god kvalitet på programmet, anbefaler vi mottakene å invitere til samarbeid med skolen og andre etater og aktører lokalmiljøet. Det kan også være en god avlastning for mottaksansatte hvis en kan bruke eksterne foredragsholdere på deler av innholdet.

Samarbeid med skolen

Da en del av modulene i rammeplanen også er tema på skolen, er samarbeidet med skolen særlig viktig for å samordne noe av innholdet. For eksempel kan det tenkes at modulene som handler om ungdomstid og familie, seksualitet, kropp og

helse er temaer som gjennomgås av helsesøster og/eller lærerne på skolen. Mottaksansatte må vurdere om ungdommene kan ha bruk for andre vinklinger på tema med utgangspunkt i egen situasjon i mottaket. Det anbefales at mottaksansatte gjennomgår rammeplanen for "Ung i Norge" med skolen for å bli kjent med hvilke tema skolen dekker.

Vi vil også anbefale mottakene å invitere seg inn på skolen for å holde f. eks. ½ times presentasjon av "Ung i Norge" for personalet, slik at de ansatte der vet hva ungdommene gjennomgår i mottaket.

8 - Bruk av tolk

Bruk av tolk er fastsatt i RS om krav til bruk av tolk og språkassistenter i statlige mottak. Utenom disse bestemmelsene er det opp til mottaket selv å bestemme om tolk eller språkassistent skal benyttes i gjennomføringen av informasjonsprogrammet. Dette vil helt eller delvis være avhengig av lokale behov og/eller muligheter.

9 - Metoder

Det er naturlig at det brukes en annen pedagogisk tilnærming under gjennomføringen av informasjonsprogrammet for barn og unge enn programmet for voksne. Dette til tross for at informasjonen i seg selv ofte er sammenfallende. I den grad det er mulig, anbefales mindre grupper og maksimalt tre språkgrupper.

UDI ønsker at informasjonsprogrammet skal være tuftet på en dialogbasert modell, der informasjonen som formidles blir et resultat av dialog, diskusjon og medvirkning. Vi vet at aktiv deltakelse skaper større forståelse for det vi ønsker å formidle. I tillegg kan det føre til andre positive virkninger, som samhold gjennom lek, samarbeid og gruppearbeid. Under modulene kommer vi med forslag til hvilke metoder som kan brukes. Det er til slutt viktig at informasjonen differensieres etter alder og modenhet.

I det følgende vil vi presentere metoder som vi anbefaler brukt i Ung i Norge. Som kursholdere kan dere anse dette som en idébank, og dere står fritt til å velge andre metoder tilpasset lokale forhold, deres egen stil og egne preferanser. UDI ønsker også at beboerne selv skal ha innflytelse på valg av arbeidsmåter, så dette bør gjerne være et tema ved inngangen til hver modul. Dere vil

finne en metodeoversikt samlet bakerst i permen (vedlegg 9 – 20).

Å snakke med barn

For at barnet skal utvikle dialogferdighetene sine, har de voksne i mottaket en spennende og utfordrende oppgave. Det er viktig at de opptrer som gode rollemodeller, og har evnen til å inspirere, være lydhøre og ikke avbryte eller korrigere det han eller hun ønsker å snakke om.

For å holde dialogen levende er det viktig hva slags spørsmål voksne stiller. Reelle spørsmål er de spørsmålene vi stiller for å få vite noe vi ikke allerede vet. Kontrollspørsmål er de spørsmålene man stiller hvor man selv vet svaret. Tilretteleggingsspørsmål, derimot, trekker barn inn i dialogen. Tilknypningsspørsmål er et bekræftende spørsmål, som viser at vi er på rett vei, mens oppmerksomhetsspørsmål ofte stilles for å få samtalepartnerens oppmerksomhet før man introduserer emnet. Det å skille mellom disse og bruke disse spørsmålene riktig, er en liten nøkkel for å utvikle dialogferdighetene til barna optimalt.

Noen generelle råd når du skal snakke med barn:

- Lytt til barnet!
- Ikke døm hva barnet sier
- Lytt til barnets følelser – ikke fornekt dem
- La barnet styre samtalen. Ikke press barnet til å snakke om noe han/hun ikke selv tar initiativet til.
- Ta barnet på alvor. Ikke snakk bort eller le av det barnet sier.
- Vær ærlig. Si ikke usannheter eller noe du ikke kan stå inne for.
- Gi ikke løfter du ikke kan holde.
- La barnet snakke ferdig. Gi litt tid til refleksjon før du svarer.
- Det er lov ikke å ha svar på alt og å fortelle barnet at vi ikke vet.

Dialogbasert metode

Som tidligere nevnt er det ønskelig at tilegningen av informasjon skal skje gjennom medvirkning, diskusjon og forståelse. I hver modul presenteres eksempler i form av filmsnutter, små caser, diskusjonsoppgaver, quiz, rollespill eller lignende, som så kan diskuteres i grupper eller plenum. Positive samtaler er nøkkelen. Informasjonsmedarbeider/barneansvarlig bør ha positive samtaler med de unge om de forskjellige temaene, både i personlig veiledning og i grupper (avhengig av hvilket tema som tas opp). En samtalemotell for kursholderne presenteres på side 15.

Forslag til praktiske gjennomføring
Lokalene og organiseringen av rommet skal bidra til å skape trygghet i gruppen, samt legge rammene for en åpen og tillitvekkende dialog.

- Lokalene må først og fremst innby til positivt samvær. Noen bilder og farger skaper en hyggelig atmosfære.
- Bruk gjerne aktivitetsrommet, da dette rommet gjerne kan assosieres med andre positive opplevelser og aktiviteter.
- Sitt i ring. Hvis man har samtaler/diskusjoner i grupper, kan det være positivt at man sitter slik at man har øyekontakt med hverandre.
- Gjør det mer uformelt. Sitt på gulvet, for eksempel.
- Det kan også være hensiktsmessig å ha aktiviteter i rommet, som for eksempel skaper

latter, eller nødvendiggjør at man må snakke sammen eller forholde seg til hverandre.

- Avslutt gjerne dagen med en lystbetont aktivitet og/eller noe godt å spise.

Filmsnutter om innvandrerungdom sine opplevelser i møte med de norske samfunn

I modulene "Velkomst" (1b), "Ungdomstid" og "Helse" møter vi ungdommer fra ulike nasjonaliteter som forteller om sitt møte med Norge. Disse er: Fitore fra Kosovo, Salman fra Tsjetsjenia, Shafiq fra Afghanistan og Bahez fra Kurdistan. Utskrift av intervjuene til bruk for tolkene finner dere som vedlegg 25.

Bruke de unge som ressurser i mottaket

Ungdommene bør kunne brukes som ressurs på mottaket. Eksempler på ressurser kan være at de er flinke med de mindre barna, i språk, i praktisk arbeid, på skolen, i sport, dans matlaging eller lignende. Aktiviteter på mottaket bør bygge opp under det den enkelte er flink til, og som en ser vil kunne være til nytte.

Fortellingen som metode:

Barn lærer språket best ved å bruke det. Gjennom blant annet å bli lest for, lese, snakke rundt bilder i bøker, lytte, observere, samt få tak på mer avanserte språkfunksjoner, utvikles barnas evne til å delta i dialogen (Matre 1993:20). Å fortelle er å dele opplevelser med hverandre. Bruk av hjelpemidler i en samtalsituasjon gjør det lettere

å snakke om opplevelser og følelser. Tegninger, metaforer og historier er godt egnet som utgangspunkt for samtale med barn.

Praktiske aktiviteter som relateres til temaet:

Å knytte informasjonsprogrammet opp mot aktiviteter vil bidra til å motivere til deltakelse. Enkelte mottak har for eksempel hatt suksess med å etablere et infosenter på mottaket (Løren, Bjørnebekk). En annen måte å gjøre deltakelse mer lystbetont på er å knytte gjennomføringen til praktiske aktiviteter. Eksempler på dette er matlaging, filmer, fotoalbum, fotoutstilling/tegninger som gruppearbeid, lage presentasjoner av tema som kan holdes for andre beboere eller ansatte om for eksempel hjemlandet, musikk, sang, dans, mat osv. Det kan også være en god idé å invitere norske skoleelever med foreldre til mottaket for å bygge ned barrierer mellom mottak og lokalsamfunnet.

Intervju:

Intervjue en annen om et emne som en så skal presentere muntlig. Det kan være en god idé å spørre andre, f.eks eldre for å få deres syn på en sak som en skal jobbe med i informasjonsprogrammet. Dette kan fungere godt som før en begynner på et emne.

Idémyldring:

Idémyldre rundt et ord eller bilde der ungdom får lov til å nevne alt de kommer på, alle tanker de tenker når de hører/ser et ord eller bilde. "Lærer" skriver ordene på ark eller tavle og lar alle ideer få plass på tavla. Fin måte å starte opp et emne på for å få aktivisert mottakerne og gi rom for deres innspill. Disse får stå som bakgrunn for videre arbeid og de kan komme tilbake til dem ved ønske.

Eksempel: Når jeg sier tvangsekteskap – hva tenker dere på da?

Ekskursjoner

For å hjelpe ungdommene å bli kjent med det norske samfunn, anbefaler vi aktiv bruk av ekskursjoner til ulike institusjoner i lokalsamfunnet.

Rollespill

Dette kan være en god metode å bruke når man skal øve seg på, eller forberede seg til, en sosial situasjon, eller skal øve seg på å sette seg inn i en annen persons situasjon.

Rollespill har ingenting med skuespill å gjøre. Et rollespill er en situasjons - illustrasjon som brukes som utgangspunkt for en diskusjon, øvelse eller man eksperimenterer for å løse noen problematiske situasjoner. Når det skjer er man ikke opptatt av deltagerens skuespiller prestasjoner, men av hvilken løsning de valgte.

Hvorfor velge rollespill som metode?

- Rollespill aktiviserer hele mennesket. I en ellers fysisk passiv hverdag er det i seg selv et godt argument for å bruke metoden.
- Rollespill samler fokus og gir alle et felles utgangspunkt for samtale.
- Det å spille et rollespill ligner så mye på virkeligheten at det av og til setter i gang følelser hos deltagerne. Disse følelsene er glimrende utgangspunkt for diskusjon og viktige bidrag i en diskusjon.

For mer informasjon, se vedlegg 9

Landslaget Drama i skolen har utarbeidet et kortfattet hefte til Ung i Norge. I heftet vil du finne en kort innføring i hva drama er, og hvorfor drama egner seg som arbeidsform i denne sammenheng. I tillegg vil du få en beskrivelse av noen spennende dramaøvelser som setter fokus på skapende læring og som får deltakerne aktive i selve læreprosessen (vedlegg 10).

Bruk av dilemmaer

Til hver modul har vi laget et dilemma. Hensikten med de forslag til dilemmaer som vi har laget er at de skal aktivisere deltagerne. Samtidig skal de være relevante for problematikken vi ønsker å belyse. Selv om vi har laget et dilemma knyttet til hver modul, trenger ikke kursholder å være bundet av det. Noen av modulene er mer "samtale-moduler", for eksempel gjelder det ungdomstid og familie, helsemodul, og den om konflikthåndtering og -forebygging. Andre er tyngre og mer "preikemoduler" hvor kursholder har mye av tiden.

Det gjelder for eksempel Barnekonvensjonen, Asylprosessen og retur-modulen. Vi har ingen motforestillinger mot at man bruker noen flere av dilemmaene som aktivisering på disse. Tross alt handler de alt i alt om den situasjonen de er i som asylsøkende i mottak.

Dialogspillet

En gruppe sitter rundt et bord. En bunke med påstander legges på bordet med baksiden opp. Deltakerne bytter på å trekke kort. En begynner å trekke kort; neste mann til venstre fortsetter. Korttrekker leser kortet høyt og forteller gruppen om han/hun er enig, uenig eller delvis enig med påstanden på kortet. Han/hun begrunner ditt standpunkt og legger kortet ned på et skjema med tre felt: enig, delvis enig eller uenig.

Neste gruppemedlem skal nå si sin mening og begrunne sitt standpunkt om den samme påstanden og kan flytte kortet til et annet sted på spillbrikken. Slik fortsetter runden til alle synspunkter er hørt.

Se skjema, ”spilleregler” og eksempel på påstander bakerst i permen (vedlegg 12- 15). Her kan kursholder lage egne påstander ut fra de tema det jobbes med.

Musikk/dans

Bruk av dans og/eller musikk kan gi god stemning og liv til arbeidet.

10 - Kursbevis

Informasjonsprogrammet bør gjerne løftes frem i daglige og ordinære aktiviteter på mottaket. I ”Ung i Norge” er det også laget et kursbevis som viser at barna har vært igjennom et opplærings- og informasjonsprogram.

11 - Modulene

Informasjonsprogrammet består av 10 moduler.

Barnekonvensjonen som er rød tråd gjennom hele kurset

Alle modulene er forankret i Barnekonvensjonen, og hver modul starter med henvisning til en paragraf i barnekonvensjonen. En egen modul om Barnekonvensjonen er lagt til slutt i programmet for å kunne gi de unge et overblikk over innholdet i dokumentet. En kortversjon av Barnekonvensjonen finner dere som vedlegg 7 i kurspermen.

Returperspektivet må være med hele veien

Helt fra velkomstmodulen har vi tatt med elementer fra den vanskelige returproblematikken. Dette mener UDI er svært viktig for at de unge skal være bedre realitetsorientert den dagen de eventuelt får beskjed om at de må reise tilbake til hjemlandet.

Tre format

Vi tenker at hver modul har tre format Det første formatet kaller vi faktaorientert. Gjennom korte foredrag, bruk av historier og fortellinger, informasjonsfilmer og filmsnutter med mer, ønsker vi å formidle faktakunnskaper til de unge. Det andre formatet har vi valgt å kalle oppgaveorientert. Det bygger på at til mange av modulene vil deltakerne få ulike oppgaver å jobbe med. Det kan være oppgaver de skal gjøre som forberedelse til møtene, diskusjonsoppgaver eller enkle oppgaver de skal gjøre underveis, eller noe de skal jobbe med etter at de har gjennomgått faktadelen i en informasjonsøkt. Hver deltager får utdelt sin arbeidsbok, det vil si en enkel plastperm for hullark. Denne permen skal etter hvert inneholde bidrag de har kommet med selv som svar på enkle oppgaver samt materiell som blir delt ut, for eksempel kortversjonen av Barnekonvensjonen. Permen vil vi kalle for ”Arbeidsboken” og den blir omtalt nærmere litt senere i dokumentet.

Det tredje formatet har vi kalt ’samtale - dialog om tema.’ Vi vil beskrive en samtalemodell for

kursholderne som handler om å finne balansen mellom å være aktive, men ikke overaktive, være lyttende men ikke underaktive. Modellen har sitt utspring i terapeutisk kommunikasjon med barn og unge, og er her tilpasset arbeidet med "Ung i Norge".

Hver modul er bygget opp slik:

1) Veileder til kursholder

- a. Innledning og begrunnelse for valg av tema
- b. Mål
- c. Barnekonvensjonen
- d. Tema

2) Plan for gjennomføring av modulen

- a. anbefalt tidsbruk og innhold i arbeidsøktene
- b. Beskrivelse av hver økt
 - i. Ord for dagen
 - ii. I noen moduler filmsnutter av innvandreungdom og evt. filmhenvisninger med oppgavetekster
 - iii. Manus med diskusjonsoppgaver og Power Points (på vedlagt DVD)

3) Forslag til metodebruk

4) Forslag til samarbeidspartnere

5) Aktuelle ekskursjoner

6) Henvisning til supplerende materiell

7) Nettadresser og litteraturhenvisninger

8) Annet / bakgrunnsstoff for kursholder

Noen kommentarer til moduloppbyggingen

- a) En veileder til kursholder med begrunnelse for innholdet, mål for modulen og med tips til hvordan en kan legge til rette arbeids-

øktene. I denne veilederen vil vi først og fremst omtale modulens hovedtema, og så langt mulig relatere innholdet til kunnskapsbasert erfaring; både forskningsmessig og fra praksis.

- b) Det vil bli et "ord for dagen" som tar for seg et overordnet perspektiv på dagens tema. Målet er at den skal være mer fortellende og lettfattelig, og inneholde et positivt, optimismevekkende budskap, preget av empati med de unge asylsøkerne. Noen av tekstene kan være litt lange, og kanskje virke litt bindende. Du kan derfor selv velge ut noen av avsnittene som er spesielt viktige for den gruppen du har foran deg. Du må også gjerne ta inn egne momenter som du synes er viktige, eller som passer inn i den konteksten du befinner deg i. Uansett anbefaler vi at du er godt kjent med innholdet, og har det i tankene når ulike samtaletemaer dukker opp i løpet av arbeidsøkten.

- c) Hver enkelt modul vil bli presentert med et manus, PowerPoints, filmsnutter, spillefilmer med mer. Til noen av modulene vil manus og PowerPoints kunne være erstattet av beskrivelser av arbeidsmåter eller henvisninger til andre dokumenter/ læremidler. Det er vårt mål at det materiell som finnes i permene skal dekke basisinnholdet i hver modul. Innenfor de faglige rammene i programmet vil det imidlertid være rom for at hver kursholder kan finne sin egen stil, og følge opp viktige tema etter eget skjønn. Der vil også være henvisninger til ekstramateriell til hver enkelt modul.

- d) Vi vil gi konkrete tips om enkle metoder som vi vet kan fremme kommunikasjon også om vanskelige tema. Et vesentlig utgangspunkt for oss er å gjøre modulene enkle og pedagogiske. Det innebærer variasjoner ved hjelp av illustrasjoner, korte historier og hyppige invitasjoner til å delta med egne erfaringer og reaksjoner på det kursholderne legger frem.

Om bruken av arbeidsboken

Vi foreslår at hver deltaker får sin egen "arbeidsbok" som følger dem gjennom hele kurset. Arbeidsboken er en perm der deltakerne lager sin egen forside og skriver en presentasjon av seg selv. I permene samler de sine egne bidrag samt materiell som blir delt ut i løpet av kurset.

Arbeidsboken vil være et nyttig verktøy til bruk i kursperioden, og den kan bli et godt minne fra tiden i mottak uansett om barnet eller ungdommen blir værende i Norge eller ikke.

Formålet med arbeidsboken er å fremme egenaktivitet i løpet av kurset. Vi vil legge vekt på lette oppgaver som avkrysning og utfylling av enkle svar. Vi legger også opp til at de får lage korte fortellinger til bilder, rapportere hvordan de har det for tiden, og så videre.

Noen faste innslag for hver modul

Forventninger til dagens tema

Her ber vi dem skrive ned, eller få hjelp til å skrive ned, noen korte stikkord for hva de tror de får vite noe om på dagens kurs, samt hva de venter og ønsker av tema.

Hvordan har du det for tiden?

Dette er et enkelt stolpediagram fra 0 til 10 hvor de laveste tallene forteller at de har det veldig dårlig, og slik oppover til at de nærmer seg 9 og 10 og har det kjempebra. Vi har langvarig erfaring fra barnegrupper med denne enkle metoden som både signaliserer at vi har omsorg for dem, og gir mulighet til å snakke om situasjonsfaktorer som bidrar til at de har det veldig dårlig eller veldig bra. (vedlegg 17 og 21)

En kjent person i Norge

Dette kan være en kort fortelling om en kjent person, med bilde, som ofte blir referert til eller som ofte er i media. Erfaringsmessig gir dette de unge knagger til å interessere seg for saker som er i media fordi de har fått noen knagger til personer. Det blir opp til mottaksansatte å velge ut men vi foreslår at de er kjente innen idrett, politikk, kunst og kultur, barn og unge.

Innspill til rollespill

Til noen av modulene vil vi kort beskrive en scene for et rollespill som dreier seg om kjerneproblemer i dagens tema. Modulene ungdomsliv og familie, seksualitet og kropp, konflikter og konfliktløsning kan alle inspirere til rollespill – med tolk!

Andre former for aktivisering

Utfylling av enkle skjema med spørsmål, dilemmaer som egner seg for samtale og diskusjon, frie assosiasjoner til ord som blir presentert, utfylling av halve setninger og også videre. Fra gruppearbeid med flyktningsbarn har vi erfaring med en rekke enkle metoder som vi har inkludert i en idébank til kursholderne bakerst i permen (vedlegg 17- 22). Blant disse metodene er billedfortellinger i særklasse. Vi har et stort utvalg av bilder som er tatt av barn og unge i ulike situasjoner, med ulike nasjonale særtrekk, og fremkalt slik at de ligner på tegninger. Disse kan deltakerne få tilbud om å fargelegge mens de lager en kort historie relevant for modulen hvor de bli anvendt.

Samling av materiell

Det er også vår plan at de kan samle forskjellig materiell som de kan sette inn i Arbeidsboken. Dette kan være materiell de får utdelt på kurset, men også ting de kan finne på nettet med eller uten kursholders hjelp.

En kort beskrivelse av innholdet i hver modul

Innholdet i den enkelte modul bygger vi på RS 2009 – 041V1, Informasjonsplan for barn og unge i mottak.

Modul 1 - VELKOMSTMODUL

Hovedmålet med denne modulen er at de unge skal bli kjent på mottaket og i det lokalmiljøet som skal bli deres hverdag en tid fremover. Vi vil også gi en kort presentasjon av det norske skolesystemet, og de vil få en oversikt over informasjonsprogrammet "Ung i Norge".

Fokus barnekonvensjonens artikkel 3

Modul 2 - ASYLPROSESSEN

Denne modulen tar utgangspunkt i menneskerettigheter og må derfor bygge på en forståelig presentasjon av disse. Utgangspunktet er at enhver borger har rett til å forlate sitt land. Deretter blir det en trinnvis presentasjon av det alle er opptatt av: muligheten til å få opphold i et annet land. Asylprosessen vil bli gjengitt i en enkel presentasjon som man stadig kan komme tilbake til. Returperspektivet som skal være i fokus hele kurset, får sin naturlige plass her i starten.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 12

Modul 3 - HJEMLANDSFOKUS

Erfaringsmessig er barn og unge svært opptatt av forholdene i det landet de har forlatt sammen med foreldrene. Mange er daglig på nettet, og mange får info og filmer fra slektninger og nyhetskilder i hjemlandet. Et spesielt moment er nære slektninger og venner som fortsatt oppholder seg i hjemlandet og lever i nød og fare.

Psykologisk sett er det et viktig tema som gir inngang til å samtale om identitet i forandring og betydningen av de opprinnelige røttene i en annen kultur. Det kan sies mye positivt om den kompetansen det innebærer å ha tilgang til to kulturer.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 8

Modul 4 - RETUR

Returmodulen er spesielt viktig. I RS om informasjonsplan for barn og unge i mottak ber UDI om at returtema er med hele veien. Det som gjør at UDI legger så stor vekt på formidlingen av returperspektivet, er selvsagt dagens situasjon hvor realiteten er at over halvparten av de som kommer får endelig avslag.

Det blir derfor viktig å minne om at denne modulen ikke gir rom for spontane improvisasjoner. Det kan bli nødvendig med mange gjentakelser når det er åpenbart at budskapet ikke er oppfattet. Det er derfor viktig at man på de kritiske punktene sier det samme hver gang uten særlige variasjoner. Vi kan ikke forlange at de i utgangspunktet er motivert for å gå inn i returtemaet, og det i seg selv hemmer både forståelsen og hukommelsen for det som blir sagt.

Det hadde vært fint om dere kunne skaffe eksempler på unge som har vendt hjem og fortsatt har kontakt med noen i Norge. Det kan også fremme prosessen dersom dere kan fortelle om unge som har planer om å vende hjem og bygge opp landet sitt når de har skaffet seg utdanning her.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 12

Modul 5 - UNGDOMSTID OG FAMILIE

Denne modulen vil i hovedsak bygge på strukturen i det vi tidligere har laget for "Foreldre I Norge", men med en tilpasning for ungdom. Hovedvekten vil bli lagt på det å finne balansen mellom det å være tilskuer og deltager i den norske ungdomskulturen. Universelle temaer for samtalen er frihet og ansvar, utforsking og forvirring, forelskelse, kjærlighet og ekteskap. Temaer som vold i hjemmet, bruk av rusmidler og norsk likestillingspolitikk er også planlagt.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 12

Modul 6 - SEKSUALITET OG KROPP

For denne modulens vedkommende blir det viktig med en dialog om likheter og forskjeller mellom det å være norsk ung i Norge og det å komme fra en annen kultur til vår "opplysningstid." Det blir og viktig at de får justert mange av de negative holdninger og ytringer om seksualmoralen blant norske unge som verserer i innvandremiljøene. Samtalen om jenter og gutter blir veldig viktig. Modulen vil ta i bruk filmsnutter som skal være innspill til dialogen.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 19

Modul 7 - HELSE

Det blir viktig at dette blir en positiv modul om alt de selv kan gjøre. Vi vil gi eksempler på dette både

når det gjelder ernæring og mosjon. Vi vil også legge vekt på mental helse. Det vil si at kunnskap om traume og mulig profesjonell hjelp får rimelig plass. Vi vil legge stor vekt på løftene som er lagt i Barnekonvensjonens artikkel 39.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 24 og 39

Modul 8 - SAMFUNNSFORHOLD – NORMER OG VERDIER

Startpunktet for denne modulen er Norges demokratiske verdier og hva dette innebærer i dagliglivet og for framtiden for dem. Ved hjelp av enkle illustrasjoner vil de få innblikk i sentrale elementer i politisk styring og rettssystemets verdier.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 15

Modul 9 - KONFLIKTFOREBYGGING OG - HÅNTERING

Her vil vi på en enkel måte formidle hovedtrekk fra den litteraturen som er lagt til grunn for utprøvde kurs for unge i mottak. I tillegg vil vi dele erfaringer fra aggresjons- og traumeforskningen med vekt på sinnemestring. De vil få innblikk i de positive effektene av å bearbeide det mentale "negative nettverket av vonde minner" som de måtte bære med seg til det nye landet.

Vi har også lagt inn en kort versjon av Geir Dale sitt opplegg for konfliktverksted i mottak.

Fokus barnekonvensjonens artikkel 3

Modul 10 - BARNEKONVENSJONEN

Selv om de fleste land i verden har undertegnet Barnekonvensjonen, trenger den absolutt en introduksjon til ungdomsgruppen. Det blir derfor nødvendig å fortelle noe av dens spennende historie og sette den inn i en ramme av menneskerettigheter. Det blir viktig med illustrasjoner og invitasjon til kommentarer. Det viktigste budskapet er at dette er godt nytt for dem – og for oss alle.

Fokus barnekonvensjonens plattformen: ART. 2,3,6,12

12 – Dialogbasert samtale

Begrunnelse

Det er to grunner til at vi presenterer en detaljert samtaleteknikk. For det første er den blitt anvendt og gjennomprøvd i mange sammenhenger. For det andre så skal det relativt lite trening til før utøver og mottaker opplever at den fungerer.

Den dialogbaserte samtale som vi vil beskrive her, har mange likheter med en terapeutisk samtale. Det vil si når det er nødvendig å snakke om vanskelige ting. Den er imidlertid anvendelig på mindre følsomme temaer. Den dialogbaserte samtalen har sitt utgangspunkt i en holdning som består i å fremme deltagelse fra den unge. Det vil si at vi bestreber oss på å gjøre det trygt nok og motiverende nok, slik at han eller hun får lyst til å meddele seg til oss.

Det terapeutiske i den dialogbaserte samtalen som vi håper dere kan ha nytte av, dreier seg om den betydningen det har for den som klarer å snakke, at hun eller han får satt ord på hendelser, følelser og tanker som ellers ville forbli plagsomme og uklare. Det betyr ikke at vi ber deg om å være terapeut. Det vi egentlig sier, er at vi alle kan trene på å bli mer terapeutiske i vårt møte med barn og unge. Særlig gjelder det vår gruppe som vi kan anta ikke har det så bra og som heller ikke har hatt det så bra.

Det er ikke lengden av samtalen som avgjør om den er terapeutisk eller ikke. Det er det trykgheten og kvaliteten du klarer å skape som avgjør. I vår sammenheng skal den individuelle, dialogbaserte samtalen foregå i en gruppe, og av den grunn kan den ikke bli spesielt langvarig. De prinsippene vi beskriver er likevel anvendbare.

Aktiv og direkte tilnærming

Vår erfaring med barn og unge som har flyktet fra uro og krig er at vi må være aktive og ta en del initiativ. Bli vi passivt avventende går dialogen ofte i stå. Det innebærer at vi må finne en balanse. Det vil si at vi ikke må bli overaktive slik at vi overtar, ei heller underaktive, for da dør samtalen ut. Vi ønsker tidlig i samtalen å gi et budskap om hva intensjonene med samtalen er. Vi bør forberede dem på at samtalen om flere av temaene vil bringe tilbake vonde og skremmende minner, og at det er normalt.

I samtalen utvises det respekt for barnets fortelling. Vi skal være noe tilbakeholdende, men likevel nok aktive til at barnet ikke kjenner seg alene. Initiativet skal ikke tas fra barnet, men det kan trenge hjelp via spørsmål og direkte oppmuntring til å fortsette.

Ta pauser

Selv om ungdommer, sammenlignet med yngre barn, kan orke relativt lange perioder med samtaler om hva de har opplevd, så er det vår erfaring at det å snakke om deres fryktopplevelser og fortvilelse, gjør at mange opplever en veldig intensitet. For at de ikke skal kjenne på intensiteten for lenge om gangen, er det viktig å ta pauser.

For mange kan det være like intenst å lytte til hva andre sier som det å snakke selv. Mens de lytter aktiveres deres egne, vonde minner. Pausene bør ikke bli for lange og det er viktig å komme tilbake til de følsomme temaene som gjorde pausen nødvendig, enten for å fortsette eller for å avrunde dem.

Start med aktiv lytting

Det foregår alltid en form for tilpasning mellom deg og den du samtaler med. Barnet gis full oppmerksomhet; ditt ansikt er vendt mot barnet, du beveger deg nærmere og lener deg litt tilbake i en rytme tilpasset intensiteten i det barnet forteller om. Du kan strekke ut hendene eller en hånd mot barnet som en mottagelses- eller støtte-gest. Hele tiden kan du intensivere ditt nærvær gjennom hvordan du bruker dine øyne, stemme, og ved enkel berøring (spesielt i intense sekvenser).

Samlet utvikler dette en form for kontakt som gjør at den du snakker med kjenner seg trygg på at du kan ta i mot det som han/hun forteller. De ikke-verbale signalene bør være tilpasset det kulturmønster som finnes for bevegelse, berøring og ansiktsuttrykk.

Ta i mot og bekreft

Bekreftelsen av det barnet gir deg skjer både gjennom den ikke-verbale kontakten som er beskrevet over og gjennom ord. Dine oppfølgingsspørsmål vil også gi barnet en klar forståelse av at de blir hørt og at du kan ta i mot. Barn kan likevel trenge en mer direkte verbal bekreftelse, f.eks.

”Nå var du modig”

”Det var veldig viktig det du sa nå”

”Takk for at du sier dette til meg”

”Jeg hører det du sier og jeg vet at du er trist nå.”

”Jeg kjenner også tristheten”

”Nå er du sint og jeg vet at du har grunn til å være sint”.

Om du ikke er sikker på hva barnet opplever av følelser når de beskriver en opplevelse kan du be om bekreftelse på hva du tror: ”Jeg er ikke helt sikker, men nå tror jeg du ble veldig trist”. ”Jeg ser tårene i øyekroken din nå, da tenker jeg at tankene dine ble triste”.

Ved å hjelpe barn i gruppen til å beskrive detaljert hva de har opplevd er det vårt ønske å hjelpe dem til å gi mer form, struktur, språk og helhet til ulike sider av det de har opplevd.

Følg etter den du snakker med

Lederen av samtalen har som oppgave å stille spørsmål eller komme med samtalebærende innspill. Barnet skal ikke være alene om å føre samtalen videre. Vi skal gjøre barnets oppgave med å fortelle hva som har skjedd enklere.

Vi hjelper barnet ved at vi stimulerer barnet til å gi ytterligere kommentarer f.eks. ved å si:

”Kan du si mer om dette?”

”Du sa du ble redd, men kan du beskrive den følelsen nærmere?”

”Kan du beskrive andre følelser du hadde?”

De signaler barnet gir på at de er på vei ett eller annet sted kan du bekrefte at du har fanget opp ved f.eks. å si:

”Nå vet jeg at du kommer til å snakke om veldig triste ting.”

”Kan du fortelle meg mer om det som hendte da du ikke fikk sove?”

”Var det fordi du har snakket med noen som fikk avslag?”

”Jeg vet at det vi nå skal snakke om er smertefullt.”

”Kanskje blir du redd når du skal snakke om det”

”Jeg skal gå med deg”

”Ofte kjennes mye lettere etter at du har sagt det med dine egne ord”

Følg opp det barnet sier

Det er mange måter du kan følge opp barn på. Hovedformålet er å holde tempo og retning slik at de ikke mister motivasjon til å fortelle noe viktig. Dersom du i en gitt situasjon kan gi råd som oppfølging, er det veldig positivt. For eksempel hvis den unge sier at han ikke får sove om natten når han har sett opptak fra hjemlandet, enten på nettet eller en sendt dvd, kan det være naturlig å si:

”Kanskje du ikke skulle se på slike ting nå, kanskje du skulle unngå det en stund framover.” Eller hvis barnet er lei seg fordi det ikke kan snakke med foreldrene om retur, kunne det være en mulighet å foreslå at det fikk en nøytral person å snakke med slik at det fikk svar på noen av spørsmålene det bar på.

En spesielt virkningsfull oppfølging skjer dersom du underveis merker deg noe som blir sagt uten

at du følger det opp der og da. Kanskje passet det heller ikke. Men hvis du senere når det passer sier: ”for en stund siden sa du noe jeg la merke til. Du sa noe veldig viktig, at du ikke pleide å få sove før kl to om natten og at du sov på ettermiddagen da du hadde kommet fra skolen.” Dette er et eksempel på at du kan styrke dialogformen. Vår erfaring er at barnet setter størst pris på det vi her kunne kalle ”utsatt oppfølging” fordi det er klar melding fra deg om at du er engasjert og følger med i hele samtalen.

Dele barnets følelser

Underveis i det som allerede er skrevet har vi illustrert hvordan du som dialogpartner mottar og bekrefter barnets følelser. Det blir viktig å vise empati, men varsomhet mht å vise egne følelser. Du deler likevel barnets følelser ved ditt ansiktsuttrykk, ved endring av tonefall, hodebevegelser eller ved å bruke mimikk til å illustrere tristhet, sinne eller frykt. Det er viktig at den formidling du gjør av egne reaksjoner er dempet sammenlignet med barnets egne emosjoner.

Vente på tur

God kommunikasjon ligner på et spill hvor ballen blir sendt fra banehalvdel til banehalvdel. Ballen skal være mest hos barnet, men i en levende samtale er det vanligvis spill frem og tilbake. Spesielt oppmerksom skal du være om barnet henvender seg direkte til deg med en kommentar eller et spørsmål: ”Jeg tror jeg holder på å bli gal”. Du skal høre spørsmålet og angsten i denne setningen og forstå at ballen er på din banehalvdel. Da tar du ballen opp og holder den og kommer med noen beroligende kommentarer og eventuelt med noen råd, før du sender den tilbake.

Gjennom gode spørsmål, aktiv bekreftelse, støtte, trøst, anerkjennelse, tålmodighet, respekt og aktivitet, hjelper du din partner til å sette ord på viktige hendelser og følelser, og barnet kan oppnå mer kontroll med og oppleve mer sammenheng og struktur i det de har opplevd.

Dialog om psykiske reaksjoner

Når vi snakker med barn om helse og kommer inn på psykiske påkjenninger er det viktig å lytte til de som er plaget av uro, søvnmangel og andre symptomer. Da kan vi spørre hva de har gjort for

å få det bedre, hva som har hjulpet dem, og rose og utvikle deres initiativ, og foreslå alternative strategier.

Når vi gir dem små råd om hva de kan gjøre for å hjelpe seg selv, er det for å understøtte deres opplevelse av at de kan ta kontroll, og at de kan påvirke seg selv og sine opplevelser. Vi ønsker å motvirke den hjelpeløshet og håpløshet hos mange mens de venter på svar. Mest av alt ønsker vi barn som handler og som kjenner at det de selv gjør kan føre til forandring. Denne satsningen på aktiviteter som gir barnet økt selvfølelse og opplevelse av kontroll må selvfølgelig følges opp med tiltak i barnets miljø, enten det er på et mottak, på skolen eller i hjemmet.

Oppsummert om dialogbasert samtale

Aktiv lytting – din tur – min tur

Bekreft så ofte du kan det din partner sier

Følg etter din partner – still gode spørsmål

Følg opp det som er sagt – viktige ting – gi råd

Del følelser og vis empati – men vær kontrollert

